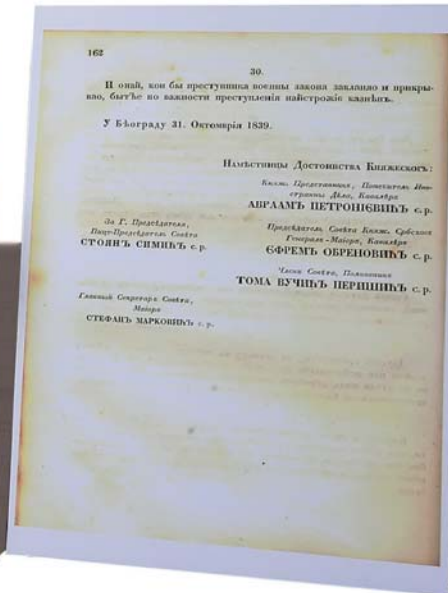
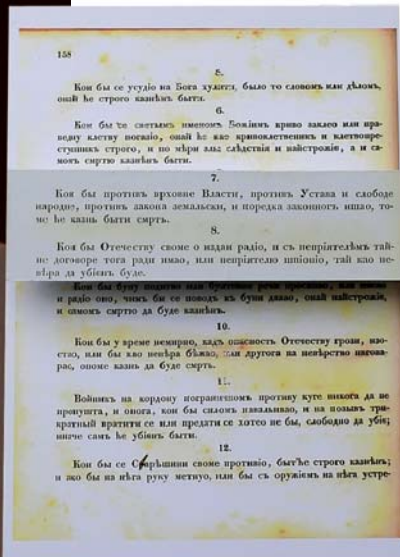
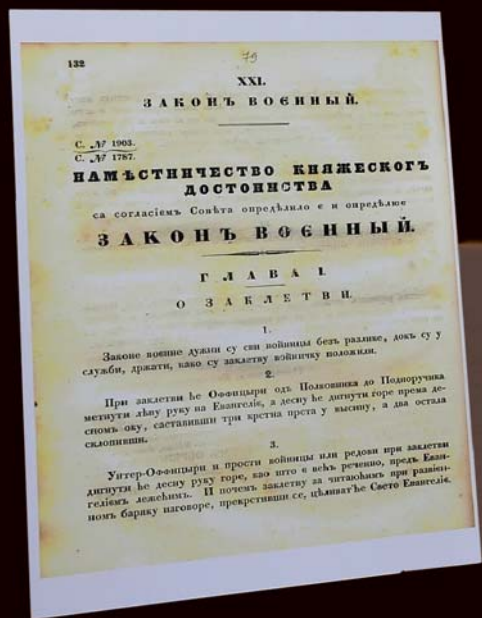

Сведочанства развоја

Завршетак планског дела реформе Војне службе безбедности, који је започет 2002. године, обележен је вредном изложбеном поставком развоја војне службе безбедности. Данас је ВБА модерна агенција оспособљена и спремна да одговори савременим ризицима и претњама, која у свом раду примењује савремене механизме за прикупљање података, у потпуности усклађене са највишим међународним стандардима заштите људских права.

Уз Дан службе свечано је отворена изложбена поставка развоја војне службе безбедности у Србији, од најранијих докумената из времена Карађорђа и Милоша до данас. Мултимедијалност и ексклузивност су основне одлике ове вредне изложбе, јер се бројни документи и експонати први пут представљају јавности.

Овогодишње обележавање Дана Војнобезбедносне агенције у знаку је завршетка планског дела реформе Војне службе безбедности, који је започет 2002. године. Иако је тада изгледало да је осам година дуг период за спровођење овог процеса, директор ВБА Светко Ковач истиче да је то било добро опредељење.

– Приликом одређивања дужине трајања процеса реформи, пре свега се кренуло од структуре и садржаја реформи Министарства одбране и Војске Србије. Такав план је, пре осам година, изгледао песимистички, јер је владало уверење да се све службе безбедности Републике Србије могу и морају брже реформисати. Како је време одмичало постало је јасније да је планиран период прихватљив и реалан.

□ Како оцењујете резултате реформи?

– Оцену резултата реформи ВБА даће надлежни органи и стручна јавност. Са нашег аспекта ми смо врло задовољни. У потпуности је заокружен нормативно правни оквир, који је усаглашен са савременим захтевима и потребама Агенције. У организационом смислу постигнут је висок степен оперативности и ефикасности. Захваљујући разумевању министра одбране и других државних органа, ВБА је опремљена савременим оперативном-техничким средствима. У кадровској области,

где су прво почели реформски процеси, постигнут је висок ниво оспособљености, унапређење су механизми пријема, као и оспособљавања и усавршавања кадра.

Када говоримо о кадру, битно је истаћи да су по питању школовања и усавршавања у процесу реформи учињени значајни резултати. Наиме, пре осам година интензиван је процес едукације који се односио на побољшање нивоа познавања страних језика, а настављен је различитим процесима усавршавања наших припадника у иностранству.

На самом завршетку реформског процеса можемо рећи да је Војнобезбедносна агенција данас савремена, модерна и ефикасна војна служба безбедности. Агенција је организована да ефикасно штити систем одбране. Реализацијом реформских циљева, као и ефикасним извршавањем задатака, ВБА је постала модерна служба спремна да одговори променљивим безбедносним изазовима у интересу свих грађана Србије. То наравно не значи да се процес реформи неће наставити.

□ Један успех обележен је још једним, а то је приређивање вредне изложбене поставке развоја војних служби безбедности?

– Симболично, након завршетка реформског процеса урадили смо стану поставку развоја војне службе безбедности. Комбинацијом изворних докумената, оперативно–техничких средстава и других предмета, видео записа, оригиналних правила и упутстава из разних периода рада војне службе безбедности, изгледа најстаријег досијеа и друге документације, настојали смо да покажемо како је изгледала војна служба безбедности у разним периодима.

Идеја и циљ ове изложбе јесу и да се широј јавности прикаже развој војне службе безбедности. За сваки период приказана су документа о оснивању, надлежностима и задацима и нормативно–правном оквиру рада, као и најважнији проблеми којима се служба бавила у одређеном периоду.

Концепт изложбе је мултимедијалан, тако да је грађа, осим историјских докумената и предмета – техничких средстава коришћених у оперативном раду, представљена и кроз видео записе. Ову музејску поставку чини ексклузивном чињеница да су многи експонати први пут представљени широј јавности.

□ Шта је све приказано из рада службе?

– У поставци је примењен хронолошко–тематски приступ, тако да је историјат развоја службе подељен у шест периода. Први период односи се на почетне форме војних служби

Светко Ковач, директор ВБА

безбедности од Карађорђа и Милоша Обреновића, доношења првог Војног закона 1839. године, период Краљевине СХС и Краљевине Југославије до Другог светског рата. Други период се односи на ОЗНУ, трећи на КОС, четврти на Органе безбедности ЈНА, пети период се односи на Војну службу безбедности и шести на ВБА, која је званично почела са радом 1. јануара 2004. године.

Сматрамо да је цела поставка врло интересантна и желели би смо да је види што већи број људи. Морам нагласити да нисмо приказивали најважније успехе Војне службе безбедности кроз историју, него развој и приоритет рада у појединим периодима.

□ Из рада ВБА данас занимљива питања су о сарадњи са Хашким трибуналом, о криминалу и корупцији, безбедносној ситуацији у министарству и Војсци, актуелној законској регулативи... Али да почнемо од једног питања које је, чини се, изгледало спектакуларније него што се показало, а то је досијесно досијеа?

– Треба раздвојити архиву од досијеа. Да подсетим да је ВБА крајем 2006. и почетком 2007. године предала Војном архиву око 50.000 архивског материјала насталог између 1944. и 1976. године. У складу са законским обавезама да се архивска грађа старија од 30 година учини доступном за научноистраживачке, стручне и друге потребе, ВБА је предала ову богату архивску грађу у којој се између осталог налазе и сведочења логораша у Аушвицу, ратни документи ОЗНЕ, Брионски пленум, МАСПОК и друго.

Ова одлука је, може се рећи, веома значајна за стручну јавност, јер се кроз наведену документацију може остварити и увид у начин рада тадашње Контраобавештајне службе (КОС) у наведеном периоду.

□ Колико лица је до сада затражило од војне службе безбедности да види свој досијеа?

– Право да буду обавештени да ли су војне службе безбедности за њих водили досијеа искористило је 12 особа и то девет цивила, два пензионисана припадника Војске и један активни припадник.

За отварање досијеа потребно је доношење посебног закона, јер Закон о ВБА и ВОА, као и Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије нису разматрали питање досијеа. Постоји неколико нацрта закона о досијеима и моделима њиховог отварања. Мислим да је отварање досијеа пре свега у интересу служби безбедности и зато подржавамо све

иницијативе и напоре који се у том правцу чине.

□ *Каква је безбедносна ситуација у Министарству одбране и Војсци Србије?*

– Безбедносна ситуација је стабилна и нема индикатора њиховог значајнијег угрожавања. Наравно постоје потенцијалне претње које могу угрозити систем одбране. Иако у протеклом периоду није било угрожавања јединица Војске Србије у Копненој зони безбедности, постоји одређени ниво претњи криминално-терористичких група.

Наглашавам да у току ове године није било случајева организоване криминалне делатности, а број појединачних случајева злоупотребе службеног положаја и корупције знатно је мањи у односу на прошлу годину.

У току је судски поступак против организоване криминалне групе која је извршила око 85 кривичних дела, незаконито прибавила станове за 34 лица и остварила противправну материјалну корист од око 300 милиона динара. Укупно се 19 лица, од чега осам професионалних и шест пензионисаних војних лица и пет цивила, терети за кривично дело злочиначко удруживање, а 13 лица, од чега 12 цивила, за кривично дело преваре и преваре у покушају. У току су финансијске истраге за повраћај незаконито стечене имовине.

□ *Проблеми са корупцијом?*

– Корупција не представља значајну безбедносну претњу. Међутим и даље је присутна у области здравства и војне обавезе. Поднете су кривичне пријаве против 172 лица и то осам из система одбране (три официра и пет војних службеника) који су примали мито и против 164 цивила који су давали мито.

Од 164 цивила, 145 се односи на лица која су једном лекару давали новац ради ослобађања од служења војног рока.

Мито је најчешће узимано по основу обезбеђивања услова за лечење, давање фалсификоване медицинске документације ради добијања привремене или трајне неспособности за служење војног рока.

Нови знак и службена легитимација ВБА

На основу Уредбе, коју је у августу 2010. године донела Влада Републике Србије, уређен је изглед и начин коришћења знака Војнобезбедносне агенције, као основног обележја који представља њен визуелни идентитет.

Знак ВБА има облик штита тамноцрвене боје на којем је представљен двоглави сребрни орао са златним криновима и круном. На грудима двоглавог сребрног орла налази се мали штит полукружног облика црвене боје који је подељен белим крстом на четири поља са по једним оцилом у сваком пољу. Тамноцрвена боја штита је симбол крви проливане за слободу. Сребрни двоглави орао у полету, високо уздигнутих крила, између којих се налази круна са златним крстом на њеном врху, симболизује заштиту суверенитета и националних интереса.

У јулу 2010. године Влада Републике Србије донела је Уредбу о врсти, облику и садржају службене легитимације и изгледу значке Војнобезбедносне агенције, коју ће поседовати овлашћена службена лица ВБА.

Службена легитимација састоји се од троделних склапајућих корица са спуштеним лежиштем за значку, значке ВБА, идентификационе картице и картице овлашћења.

пружа подршку скривању преосталој двојници које потражује Хашки трибунал.

Укључени смо у све активности Акционог тима и врло професионално и одговорно извршавамо своје задатке. Све податке и индиције пажљиво проверавамо и на основу тога дајемо процене и предузимамо мере. Сарадња са Хашким трибуналом је и даље један од наших приоритета.

□ *Прошло је годину дана од усвајања Закона о Војнобезбедносној и Војнообавештајној агенцији. Каква су искуства?*

– У току 2010. године донета су сва подзаконска акта неопходна за примену Закона о ВБА и ВОА. Показало се да су законска решења са аспекта оперативности и ефикасности рада Агенције врло добра.

Закон уважава савремене захтеве за ефикасношћу рада ВБА и обезбеђује савремене механизме за прикупљање података који су у потпуности усклађени са највишим међународним стандардима заштите људских права.

Ово значи да је постојећи Закон дао овлашћења којима Агенција може да одговори савременим ризицима и претњама, али истовремено су појачани механизми контроле и надзора коју врши извршна власт. ■

Раденко МУТАВИЋИЋ

Веб сајт

У циљу информисања јавности о свом раду, Војнобезбедносна агенција поставила је 29. септембра 2010. веб сајт, који је за нешто више од месец дана изазвао велико интересовање јавности. До 9. новембра 2010. године, забележено је 36.436 приступа сајту, односно 889 приступа дневно.

Сајт Војнобезбедносне агенције кроз навигациони мени даје кориснику детаљан приказ о раду агенције, пословима и задацима, стратегијском, доктринарном и нормативном оквиру рада, о организационој структури ВБА, као и о историјату развоја Војнобезбедносне агенције.

У вестима и саопштењима корисници могу да се упознају са актуелностима везаним за рад ВБА.

www.vba.mod.gov.rs

Дешифровање опасних намера

Поводом Дана Војнобезбедносне агенције у згради старог Генералштаба приређена је изложба о развоју војне службе безбедности у Србији. Поред докумената, фотографија и разноврсне опреме, интригантну поставку употпуњују и видео записи и презентације докумената, од којих се нека, овом приликом, први пут предочавају јавности.

Мултимедијалност и ексклузивност чине ово путовање кроз историју војне службе безбедности правим доживљајем. Сваки наредни корак и поглед кроз стаклене витрине побуђују ново интересовање.

У окружењу шифарника, прислушних уређаја, скривених магнетофона, чувене „Енигме“... стиче се прави утисак каквим су се све методама користиле обавештајне службе и њихови агенти који су деловали на овим просторима.

Први пут се приказују документи и филмски записи о активностима националистичких и екстремистичких завереничких група током последњих пола века, као што је рад сепаратистичких организација на Косову, њихово наоружавање, планови и циљеви рада.

Идеја и циљ ове изложбе је да се широј јавности прикаже развој војне службе безбедности. За сваки период при-

Са страница тајних докумената

„На подручју наше земље 1947. године деловало је 97 завереничких група“, записано је у оригиналном извештају из те године, а међу припадницима више од половине су официри и подофицири, наводи се у наставку текста.

Такође се наводи да су официри у великом броју виновници вербалних непријатељских иступа.

Такве активности, у атмосфери Информбироа, обележила је завереничка група „Брод“ коју су чинила три официра, чију је намеру да преко Румуније, побегну у Совјетски Савез, безбедносна служба осујетила 1949. године.

У записима приказаним на видео презентацијама, наводи се колико је било учесника тих група и колико их је процесуирано.

Откривени су и случајеви диверзија, шпијунажа, саботажа и дезертерства.

„Године 1954. откривено је осам шпијунско-диверзантских група које су деловале под утицајем Енвера Хоџе“, наводи се у једном документу. Оне су деловале на основу платформе лењинистичко-марксистичке организације у Албанији, а од вођа су добијали инструкције за удруживања ради непријатељског деловања.

Занимљиве су забележене инструкције војницима албанске националности у ЈНА, о томе како да се докопају оружја, нападну старешине током гађања, отрују храну, индоктринирају војнике сународнике и како да поступају у различитим ситуацијама...

Познат је случај Албанца под шифром „Лауфер“, чије се деловање бележи још из његових питомачких дана, 1977. године, чије је хапшење и истрага 1982. године допринела бољем разумевању рада и организације ових група у ЈНА.

У инструкцијама за њихово деловање стоји: ...„ширити идеје организације међу војницима и старешинама албанске народности, стварајући нове групе по принципу тројки и десеторки“...

Препоручују се „масовне демонстрације, изазивање нереда, крвопролића, до оружаног устанка у којима би требало да учествују и официри и војници ЈНА албанске народности“. Посебан циљ био је омасовљење покрета коме су припадали.

казана су документа о оснивању, надлежностима и задацима и нормативно–правном оквиру рада, као и о најважнијим проблемима којима се служба бавила у одређеном периоду.

Концепт изложбе је мултимедијалан, тако да је грађа, осим историјских докумената и предмета – техничких средстава коришћених у оперативном раду, представљена и кроз видео записе.

У поставци је примењен хронолошко–тематски приступ, тако да је историјат развоја службе подељен у шест периода. Први период односи се на почетне форме војне службе безбедности од Карађорђа и Милоша Обреновића, доношења првог Војног закона 1839. године, период Краљевине СХС и Краљевине Југославије до Другог светског рата. Други период се односи на ОЗНУ, трећи на КОС, четврти на Органе безбедности ЈНА, пети период се односи на Војну службу безбедности и шести на ВБА, која је званично почела са радом 1. јануара 2004. године.

Први писани извори у којима се помињу безбедносни послови у Србији потичу из средњег века, из времена цара Душана, па се Душанов законик симболично сматра првим историјски значајним правним документом у овој области.

У првом периоду су и документи из времена Првог и Другог српског устанка, Карађорђа и Милоша, затим Војни закон донет 1839. године, најзначајнији изложени документ из тог периода, у коме су први пут дефинисани послови безбедносне заштите војске и чије је усвајање, 12. новембра, узето за Дан Војнобезбедносне агенције.

Записи о формирању ОЗНЕ, 13. маја 1944. године, оригинална сачувана упутства и наредбе о извршавању контраобавештајних задатака, илустрована фотографијама официера који су обезбеђивали прву војну мисију у иностранству, осликавају атмосферу завршетка Другог светског рата.

Један од занимљивијих делова изложбе је период рада Контраобавештајне службе, КОС-а, у време Информбироа, где су приказана оригинална документа о илегалном организовању у војсци, бекству из војске, иступима са позиција Информбироа, санкцијама које су предузимане и слично.

Изложба приказује и период стварања илегалних група у војсци са позиција албанског екстремизма, покушаје тровања хране, убиства старешина, крађе оружја, као и друге илегалне делатности албанских терориста од 1946, преко 1981. до краја деведесетих година двадесетог века.

Посебан део изложбе односи се на деловање страних обавештајних служби према војсци. Приказани су начини остваривања комуникације између шпијуна из војске и страних обавештајних служби, од тајнописа, шифрованих писаних и других порука, радио везе, све до комуникације информатичким средствима.

Део изложбе посвећен је начинима прилагођавања разних предмета које је служба користила за прислушкивање. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

ЧЕСТИТКА ПРЕДСЕДНИКА Тадића поводом 12. новембра – Дана ВБА

Поводом 12. новембра – Дана Војнобезбедносне агенције, свим припадницима ВБА упућујем срдачне честитке.

Војнобезбедносна агенција је након периода системских реформи стасала у модерну безбедносну службу која је у потпуности спремна да се супротстави савременим претњама безбедности. Још једном сте показали да су професионализам, одговорност и стручност одлична основа за остваривање постављених циљева.

Максималним ангажовањем на одлучном супротстављању организованој криминалној делатности и корупцији као и радом на безбедносној и контраобавештајној заштити Војске Србије и Министарства одбране, успешно сте допринели заштити националних интереса Републике Србије.

Уверен сам да ћете и у наредном периоду, савесном преданошћу и ефикасним радом учврстити постигнуте резултате, као одговоре на променљиве безбедносне изазове и да ћете једнако доприносити очувању укупне безбедности Републике Србије и свих њених грађана, каже се у честитци председника Србије. ■

ЧЕСТИТКА МИНИСТРА Шутановца поводом Дана Војнобезбедносне агенције

Свим припадницима Војнобезбедносне агенције честитам празник, 12. новембар – Дан Војнобезбедносне агенције.

У склопу реформе система одбране и обавештајно-безбедносног сектора градите модерну и ефикасну безбедносну службу која може одговорити променљивим безбедносним изазовима савременог доба.

Ефикасним радом на превенцији и сузбијању покушаја угрожавања безбедности система одбране допринесите остварењу реформских циљева и свеукупне безбедности наше земље.

Честитајући вам празник, уверен сам да ћете и у наредном периоду професионално и ефикасно извршавати задатке, у интересу система одбране и безбедности грађана Републике Србије. Желим вам успехе у даљем раду, каже у честитци министар Драган Шутановац. ■